

به نام خدا

شماره چاپ: ۱۲۸

دوره هشتم - سال اول

شماره ثبت: ۱۲۷

تاریخ چاپ: ۱۳۸۷/۴/۱۰

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه مجازات اسلامی»

(بخش چهارم - کلیات، شرایط و موانع مسئولیت کیفری)

پیشنهادهای مرکز پژوهش‌ها

فهرست مطالب

بخش چهارم - شرایط و موانع مسئولیت کیفری..... ۱

فصل اول - شرایط مسئولیت کیفری..... ۱

فصل دوم - موانع مسئولیت کیفری..... ۳

کد موضوعی: ۲۴۰

شماره مسلسل: ۱۰۶۰۵

اسفندماه ۱۳۸۷

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«لایحه مجازات اسلامی»
(بخش چهارم - کلیات، شرایط و موانع مسئولیت کیفری)
 پیشنهاد های مرکز پژوهش ها

بخش چهارم - شرایط و موانع مسئولیت کیفری

فصل اول - شرایط مسئولیت کیفری

ماده (۱۳۹)

«مسئولیت کیفری تنها زمانی محقق است که فرد حین ارتکاب جرم، عاقل، بالغ و مختار باشد».

ماده (۱۴۰)

«مسئولیت کیفری شخصی است».

ماده (۱۴۱)

«مسئولیت کیفری به علت رفتار دیگری تنها در صورتی ثابت است که شخص قانوناً مسئول اعمال دیگری باشد یا در رابطه با نتیجه رفتار ارتكابی توسط دیگری، مرتکب تقصیر شده باشد».

ماده (۱۴۲)

در مسئولیت کیفری اصل بر مسئولیت شخص حقیقی است و شخص حقوقی در صورتی دارای مسئولیت کیفری است که فردی که اختیار نمایندگی، تصمیم گیری یا نظارت از سوی شخص حقوقی را دارد به نام، از طرف یا در راستای منافع آن مرتکب جرمی شود. مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی مانع مسئولیت اشخاص حقیقی مرتکب جرم نخواهد بود».

ماده (۱۴۳)

در تحقق جرائم عمدی علاوه بر علم مرتکب به موضوع جرم، قصد او در ارتکاب رفتار مجرمانه نیز باید احراز گردد.

ماده (۱۴۴)

تحقق جرائم غیر عمدی، منوط به احراز تقصیر مرتکب است. در جنایات غیر عمدی (شبه عمدی و خطای محض) مقررات مقرر در کتاب قصاص و دیات اعمال خواهد شد. **تبصره -** تقصیر اعم است از بی احتیاطی و بی مبالاتی. مسامحه، غفلت، عدم مهارت و عدم رعایت نظامات دولتی و مانند آنها، حسب مورد، از مصادیق بی احتیاطی یا بی مبالاتی محسوب می شوند.

فصل دوم - موانع مسئولیت کیفری

ماده (۱۴۵)

«افراد نابالغ دارای مسئولیت کیفری نیستند».

ماده (۱۴۶)

«سن بلوغ، به ترتیب در دختران و پسران، ۹ و ۱۵ سال تمام قمری است».

ماده (۱۴۷)

«در مورد افراد نابالغ، براساس مقررات این قانون، اقدامات تأمینی و تربیتی اعمال خواهد شد».

ماده (۱۴۸)

«هرگاه مرتکب در زمان ارتکاب جرم دچار اختلال روانی بوده به نحوی که فاقد اراده یا قوه تمییز باشد مجنون محسوب شده و دارای مسئولیت کیفری نخواهد بود».

ماده (۱۴۹)

«هرگاه مرتکب جرم در حین ارتکاب، مجنون بوده یا در جرائم موجب تعزیر پس از حدوث جرم مبتلا به جنون شود چنانچه جنون و حالت خطرناک مجنون با جلب نظر متخصص ثابت و آزاد بودن وی محل نظم و امنیت عمومی باشد به دستور دادستان تا رفع حالت خطرناک در محل مناسب نگهداری می شود».

شخص نگهداری شده یا خویشاوندان او می توانند در دادگاه به این دستور اعتراض کنند که در این صورت، دادگاه با حضور معترض، موضوع را با جلب نظر کارشناس در جلسه اداری رسیدگی کرده، در صورت تشخیص رفع حالت خطرناک در مورد خاتمه اقدام تأمینی یا تأیید دستور دادستان حکم صادر می کند. این حکم قطعی است، ولی شخص نگهداری شده یا خویشاوندان وی، هرگاه علائم بهبود را مشاهده کردند حق اعتراض به این حکم را دارند.

این امر مانع از آن نیست که هرگاه بنا به تشخیص متخصص بیماری های روانی، مرتکب، درمان شده باشد، بر حسب پیشنهاد مدیر محل نگهداری او دادستان دستور خاتمه اقدام تأمینی را صادر کند.

تبصره ۱ - هرگاه مرتکب یکی از جرائم موجب حد پس از صدور حکم قطعی دچار جنون شود حد ساقط نمی شود. در صورت عارض شدن جنون قبل از صدور حکم قطعی در حدودی که جنبه حق الهی دارد تعقیب و محاکمه تا زمان افاقه به تأخیر می افتد. نسبت به مجازات هایی که جنبه حق الناسی دارد مانند قصاص و دیه و همچنین ضرر و زیان ناشی از جرم، جنون مانع از تعقیب و رسیدگی نخواهد بود.

تبصره ۲ - قوه قضائیه موظف است مراکز اقدام تأمینی را در هر حوزه قضایی برای نگهداری این افراد تدارک ببیند. تا زمان شروع به کار این اماکن، قسمتی از مراکز روان درمانی بهزیستی یا بیمارستانی موجود به این افراد اختصاص داده خواهد شد».

ماده (۱۵۰)

«هرگاه کسی بر اثر اکراه غیرقابل تحمل مرتکب رفتاری شود که قانوناً جرم محسوب

می‌شود مجازات نخواهد شد. در جرائم موجب تعزیر اکراه‌کننده به مجازات فاعل جرم محکوم می‌شوند. در جرائم موجب حد و قصاص طبق مقررات مربوط رفتار خواهد شد.»

ماده (۱۵۱)

«هرکس هنگام بروز خطر شدید فعلی یا قریب‌الوقوع از قبیل آتش‌سوزی، سیل، طوفان، زلزله یا بیماری به‌منظور حفظ نفس یا مال خود یا دیگری مرتکب رفتاری شود که قانوناً جرم محسوب می‌شود قابل مجازات نخواهد بود، مشروط بر اینکه خطر را عمداً ایجاد نکرده و رفتار ارتكابی با خطر موجود متناسب بوده و برای دفع آن ضرورت داشته باشد.

تبصره - کسانی که حسب وظیفه یا قانون مکلف به مقابله با خطر هستند نمی‌توانند با تمسک به این ماده از ایفای وظایف قانونی خود امتناع نمایند.»

ماده (۱۵۲)

«هرکس در حال خواب، بی‌هوشی و مانند آنها، مرتکب رفتاری شود که قانوناً جرم محسوب می‌شود مجازات نخواهد شد مگر اینکه شخص با علم به اینکه در حال خواب یا بی‌هوشی مرتکب جرم می‌شود، عمداً بخوابد و یا خود را بی‌هوش کند.»

ماده (۱۵۳)

«مستی و بی‌ارادگی حاصل از مصرف اختیاری مسکرات، مواد مخدر و روان‌گردان و

نظایر آنها، مانع مجازات نیست، مگر اینکه ثابت شود مرتکب حین ارتکاب جرم به‌طور کلی مسلوب‌الاختیار بوده است. لکن چنانچه ثابت شود مصرف این مواد به‌منظور ارتکاب جرم یا با علم به تحقق آن بوده است و جرم مورد نظر واقع شود، به مجازات هر دو جرم محکوم می‌شود.»

ماده (۱۵۴)

«جهل به حکم، مانع از مجازات مرتکب نیست، مگر اینکه تحصیل علم عادتاً برای وی ممکن نباشد.

تبصره - جهل به نوع یا میزان مجازات مانع از مجازات نیست.»

ماده (۱۵۵)

«هرگاه فردی در مقام دفاع از نفس، عرض، ناموس، مال یا آزادی تن خود یا دیگری در برابر هرگونه تجاوز یا خطر فعلی یا قریب‌الوقوع مرتکب رفتاری شود که قانوناً جرم محسوب می‌شود، در صورت اجتماع شرایط زیر مجازات نخواهد شد:

۱. رفتار ارتكابی برای دفع تجاوز یا خطر ضرورت داشته باشد.

۲. دفاع مستند به قرائن معقول باشد.

۳. خطر و تجاوز به سبب اقدام آگاهانه یا تجاوز خود فرد و دفاع دیگری صورت

نگرفته باشد.

۴. توسل به قوای دولتی بدون فوت وقت عملاً ممکن نباشد یا مداخله آنان در دفع

تجاوز و خطر مؤثر واقع نشود.

تبصره «۱» - دفاع از نفس، ناموس، عرض، مال و آزادی تن دیگری در صورتی جایز است که او از نزدیکان دفاع‌کننده بوده یا مسئولیت دفاع از وی به‌عهده دفاع‌کننده باشد یا ناتوان از دفاع بوده یا تقاضای کمک نماید یا در وضعیتی باشد که امکان استمداد نداشته باشد.

تبصره «۲» - هر گاه اصل دفاع محرز، ولی شرایط آن محرز نباشد اثبات عدم رعایت شرایط دفاع برعهده مهاجم است».

ماده (۱۵۶)

«مقاومت در برابر قوای انتظامی و دیگر ضابطان دادگستری در مواقعی که مشغول انجام وظیفه خود باشند، دفاع محسوب نمی‌شود، لکن هرگاه قوای مزبور از حدود وظیفه خود خارج شوند و حسب ادله و قراین موجود خوف آن باشد که عملیات آنان موجب قتل، جرح، تعرض به عرض یا ناموس یا مال گردد، دفاع جایز است».

ماده (۱۵۷)

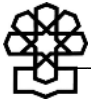
«علاوه بر موارد مذکور در مواد قبل، ارتکاب رفتاری که قانوناً جرم محسوب می‌شود، در موارد زیر قابل مجازات نخواهد بود:

۱. در صورتی که ارتکاب رفتار به حکم یا اجازه قانون باشد.

۲. در صورتی که ارتکاب رفتار برای اجرای قانون اهم لازم باشد.

۳. در صورتی که ارتکاب رفتار به امر قانونی مقام ذیصلاح باشد.

۴. اقدامات والدین و اولیای قانونی و سرپرستان صغار و مجانین که به‌منظور

تأدیب یا حفاظت آنها انجام می‌شود، مشروط به اینکه اقدامات مذکور در حد متعارف تأدیب و محافظت باشد.

۵. عملیات ورزشی و حوادث ناشی از آن، مشروط بر اینکه سبب حوادث نقض مقررات مربوط به آن ورزش نباشد و این مقررات هم مغایر موازین شرعی نباشد.

۶. هر نوع عمل جراحی یا طبی مشروع که با رضایت شخص یا اولیا یا سرپرستان یا نمایندگان قانونی وی و رعایت موازین فنی و علمی و نظامات دولتی انجام می‌شود. در موارد فوری اخذ رضایت ضروری نخواهد بود».

ماده (۱۵۸)

«هرگاه به امر غیرقانونی یکی از مقامات رسمی، جرمی واقع شود آمر و مأمور به مجازات مقرر در قانون محکوم می‌شوند، لکن مأموری که امر را به‌علت اشتباه قابل قبول و به تصور اینکه قانونی است، اجرا کرده باشد مجازات نخواهد شد».

شناسنامه گزارش

شماره مسلسل: ۱۰۶۰۵

عنوان گزارش: اظهارنظر کارشناسی درباره: «لایحه مجازات اسلامی»
(بخش چهارم - کلیات، شرایط و موانع مسئولیت کیفری) پیشنهادهای مرکز پژوهش‌ها

نام دفتر: مطالعات حقوقی (گروه جزا)

تهیه و تدوین: جلیل محبی

ناظر علمی: بهزاد پورسید

متقاضی: کمیسیون قضایی حقوقی

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی: —

تاریخ انتشار: اسفندماه ۱۳۸۷